

Sygn. akt II UK 80/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z wniosku S. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.

o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 8 marca 2018 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 13 września 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

I. oddala skargę kasacyjną,

**II. nie obciąża skarżącego kosztami zastępstwa procesowego
organu rentowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 września 2016 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację S. P. od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 17 czerwca 2015 r., oddalającego

odwołanie wnioskodawcy od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w P. z dnia 26 listopada 2014 r. odmawiającej prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

W sprawie ustalono, że wnioskodawca (ur. 1 lipca 1954 r.) na dzień 1 stycznia 1999 r. legitymuje się wymaganym okresem składkowym i nieskładkowym, nie wykazał natomiast 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych. W spornym okresie od 16 kwietnia 1977 r. do 28 lutego 1979 r. wnioskodawca pracował w Przedsiębiorstwie „C.” Oddział w W. w Ekspozyturze w Ś. na stanowisku elektryka - konserwatora. Przedsiębiorstwo to zajmowało się skupem nasion, ich przerabianiem i sprzedażą. Suszarnia zakładu, w której pracował wnioskodawca, znajdowała się na zewnątrz budynku „pod zadaszeniem” i temperatura powietrza nie przekraczała w niej 35°C. Żaden z pracowników zatrudnionych w suszarni nie wykonywał pracy w warunkach szczególnych.

Przy takich ustaleniach przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia Sąd odwoławczy podzielił ocenę Sądu pierwszej instancji, że nawet gdyby przyjąć, że wnioskodawca wykonywał prace polegające na konserwacji urządzeń elektrycznych w suszarni zakładu, to nie mogą one być uznane za prace wymienione w dziale XIV - „Prace różne”, poz. 25 (prace polegające na bieżącej konserwacji agregatów i urządzeń oraz prace budowlano-montażowe i budowlano-remontowe na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie) wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej jako rozporządzenie). W tym oddziale zakładu nie były bowiem wykonywane jako podstawowe prace wymienione w wykazie A, dział XIV, poz. 11 rozporządzenia - prace w suszarniach z zastosowaniem podgrzewania, jeżeli temperatura powietrza w tych suszarniach przekracza 35°C oraz w wykazie A, dział XIV, poz. 11 zarządzenia nr 55 Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 14 lipca 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach (Dz.Urz. Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Nr 3, poz. 7; dalej jako zarządzenie nr 55), precyzującego w pkt 1-8 stanowiska pracy, na których wykonywane są prace w

szczególnych warunkach w suszarniach z zastosowaniem podgrzewania, jeżeli temperatura powietrza w tych suszarniach przekracza 35°C. Zdaniem Sądu drugiej instancji, wypłacanie wnioskodawcy dodatku za prace szkodliwe dla zdrowia na podstawie załącznika nr 2 do zarządzenia nr 182 Ministra Rolnictwa z dnia 2 października 1975 r. nie jest równoznaczne z pracą w warunkach szczególnych, tym bardziej, że pracodawca nie wystawił za ten okres świadectwa pracy w takich warunkach. W konsekwencji Sąd odwoławczy stwierdził, że skoro wnioskodawca nie legitymuje się wymaganym okresem zatrudnienia w warunkach szczególnych, przeto nie spełnia warunków do emerytury przewidzianej w art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna).

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił: 1) naruszenie prawa materialnego, tj. a) błędną wykładnię poz. 11 pkt 1-8 działu XIV zarządzenia nr 55 prowadzącą do błędnego przyjęcia, że praca na stanowisku elektryk - konserwator w suszarni w Przedsiębiorstwie „C.” Oddział w W. Ekspozyturze w Ś. nie jest pracą w szczególnych warunkach; 2) niewzięcie pod uwagę przepisów zarządzenia nr 182 Ministra Rolnictwa z dnia 2 października 1975 r. przywołanego w świadectwie pracy z dnia 28 lutego 1979 r., na okoliczność wykonywania pracy w szczególnych warunkach we wskazanym wyżej Przedsiębiorstwie; 3) sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zebranego materiału przez przyjęcie, że wnioskodawca nie pracował w suszarni w szczególnych warunkach, tym bardziej, że ze świadectwa pracy jednoznacznie wynika, iż z tytułu tej pracy wypłacany był dodatek za prace szkodliwe dla zdrowia; 4) wadliwą ocenę zebranego materiału dowodowego przez pominięcie części zeznań świadka na okoliczność wykonywania przez wnioskodawcę pracy w szczególnych warunkach; 5) art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej wskutek uznania, że wnioskodawca nie spełniał warunków do wcześniejszej emerytury, gdyż nie udokumentował co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach pracy, mimo że z dokumentów i jego zeznań oraz zeznań świadka wynika stan przeciwny; 6) zaniechanie wszechstronnej oceny dowodów, w sposób naruszający zasady logicznego rozumowania i zasady doświadczenia życiowego, co skutkowało wydaniem orzeczenia w sprzeczności z treścią

dokumentów: świadectwa pracy, zeznań świadka i wyjaśnień wnioskodawcy, z których wynika istota, jaką jest wykonywanie przez niego spornej pracy w warunkach szczególnych; 2) naruszenie prawa procesowego, tj.: a) art. 233 § 1 k.p.a. przez przekroczenie swobodnej oceny dowodów, tj. zeznań świadków i w konsekwencji przyjęcie, że wykonywana przez wnioskodawcę praca nie była wyłącznie pracą na stanowisku wymienionym w rozporządzeniu, wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu pracy; b) art. 328 § 2 k.p.a. przez niewskazanie, które fakty sąd uznał za udowodnione, a które nie, dowodów, na których się oparł oraz przyczyn, dla których innym odmówił mocy dowodowej; c) sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zebranego materiału dowodowego przez ustalenie, że powód pracował na zewnątrz a nie w pomieszczeniu, w którym temperatura przekraczała 35 stopni i panowało silne zapylenie.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna jest niezasadna.

Sąd Najwyższy, rozpoznając skargę w granicach zaskarżenia i w granicach przedstawionych podstaw (art. 398¹³ § 1 k.p.c.), nie może uwzględniać naruszenia żadnych innych przepisów niż wskazane przez skarżącego. Nie może także zastąpić skarżącego w wyborze podstawy kasacyjnej, jak również w przytoczeniu przepisów, które mogłyby być naruszone przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia. Poza przypadkiem nieważności postępowania, Sąd Najwyższy może skargę kasacyjną rozpoznawać tylko w ramach tej podstawy, na której ją oparto, odnosząc się jedynie do przepisów, których naruszenie zarzucono. Innymi słowy, w zakresie nieobjętym skargą kasacyjną, prawomocne orzeczenie sądu drugiej instancji nie podlega kontroli Sądu Najwyższego, nawet jeśli jest obarczone poważnymi uchybieniami (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2016 r., I PK 241/15, LEX nr 2194883 i szeroko powołane w nim orzecznictwo). Wpływa to na ocenę skuteczności zarzutów podniesionych w rozpoznawanej skardze kasacyjnej.

W pierwszej kolejności oczywiście bezzasadne są zarzuty podniesione w podstawie naruszenia przepisów postępowania, w ramach której skarżący

wskazuje na obrazę art. 233 § 1 oraz art. 328 § 2 k.p.a. Przyjmując, że wynika to z omyłki i skarżącemu chodzi w istocie o art. 233 § 1 i art. 328 § 2 k.p.c. (na co wskazuje uzasadnienie podstaw kasacyjnych), to po pierwsze, w myśl art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów i oceny dowodów. Oznacza to, że w postępowaniu kasacyjnym zarzutu naruszenia przepisów postępowania nie można uzasadniać poprzez nawiązywanie do treści art. 233 § 1 k.p.c., dotyczącego wprost kwestii ustaleń i oceny dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2011 r., II UK 323/10, LEX nr 885015; z dnia 14 marca 2013 r., I PK 243/12, LEX nr 1448686 z dnia 8 lipca 2014 r., I PK 312/13, Monitor Prawa Pracy 2014 nr 11, s. 562 oraz z dnia 18 maja 2017 r., I CSK 677/16, LEX nr 2329467). Po drugie, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że art. 328 § 2 k.p.c. stosowany jest w postępowaniu apelacyjnym jedynie odpowiednio, a zatem zarzut jego naruszenia wymaga dla swej skuteczności powiązania go z art. 391 § 1 k.p.c., której to konstrukcji skarżący nie stosuje. Ponadto art. 328 § 2 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną w tych wyjątkowych wypadkach, gdy uzasadnienie wyroku sądu drugiej instancji nie zawiera wszystkich wymaganych elementów lub zawiera tak kardynalne braki, że niemożliwe jest dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia, co uniemożliwia przeprowadzenie kontroli kasacyjnej. Tylko bowiem wówczas stwierdzone wady mogą mieć wpływ na wynik sprawy (por. np. wyrok z dnia 9 maja 2013 r., II UK 301/12, LEX nr 1409166 i powołane w nim orzeczenia). Ponieważ postępowanie przed sądem apelacyjnym jest dalszym ciągiem merytorycznego rozpoznania sprawy (art. 382 k.p.c.), to sąd ten powinien dokonać samodzielnej oceny wyników postępowania dowodowego przeprowadzonego przez sąd pierwszej instancji i poczynić własne ustalenia faktyczne oraz w uzasadnieniu swojego orzeczenia zdać szczegółową relację z oceny zgromadzonego materiału i dokonanych ustaleń (art. 328 § 2 k.p.c.), przy uwzględnieniu charakteru orzeczenia drugoinstancyjnego (art. 391 § 1 k.p.c.) oraz zarzutów i wniosków apelacyjnych (art. 378 § 1 k.p.c.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone jest stanowisko, że w przypadku wyroku oddalającego apelację - jak w sprawie, w której wniesiona została rozpoznawana skarga kasacyjna - wystarczy wyraźne zaznaczenie, że sąd drugiej instancji podziela

ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji, dokonaną przez ten sąd ocenę dowodów oraz ocenę materialnoprawną roszczenia (por. wyrok z dnia 15 grudnia 2011 r., II UK 106/11, LEX nr 1130389 i powołane w nim orzeczenia). Sąd odwoławczy obowiązłowi temu nie uchybił, jednoznacznie stwierdzając, że uznaje ocenę dowodów i ustalenia Sądu pierwszej instancji za prawidłowe, a dokonaną przez ten Sąd ocenę prawną za trafną. Odniósł się również do okoliczności wypłacania skarżącemu w spornym okresie zatrudnienia dodatku za pracę w warunkach szkodliwych dla zdrowia, uznając, że nie jest to równoznaczne z wykonywaniem przez niego pracy w warunkach szczególnych. Trafność tej oceny nie leży w płaszczyźnie art. 328 § 2 k.p.c. Po trzecie, skarżący - wskazując w uzasadnieniu skargi na istotne znaczenie dla sprawy obraży przez Sąd odwoławczy art. 382 k.p.c. - nie sformułował takiego zarzutu w ramach podstawy naruszenia prawa procesowego. Niezależnie od tego należy stwierdzić, że art. 382 k.p.c. stanowi ogólną dyrektywę interpretacyjną, wyrażającą istotę postępowania apelacyjnego. Powołanie się na ten przepis może stanowić podstawę kasacyjną wówczas, gdy sąd drugiej instancji pominię część zebranego w sprawie materiału dowodowego i wyda orzeczenie wyłącznie na podstawie materiału zebranego przed sądem pierwszej instancji lub na podstawie własnego materiału, z pominięciem wyników postępowania przez sąd pierwszej instancji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2009 r., I UK 287/08, LEX nr 707856). Tak pominiętego materiału skarżący nie wskazuje. Natomiast ocena dowodów niezgodna z oczekiwaniami strony nie uzasadnia zarzutu naruszenia art. 382 k.p.c., a podważanie tej oceny w skardze kasacyjnej jest niedopuszczalne (art. 398³ § 3 k.p.c.).

Skoro zarzuty naruszenia przepisów postępowania okazały się nieskuteczne, przeto Sąd Najwyższy - na podstawie art. 398¹³ § 2 k.p.c. - związany jest ustaleniami stanowiącymi podstawę zaskarżonego wyroku. Z ustaleń tych zaś wynika, że suszarnia, w której pracował skarżący, znajdowała się na zewnątrz budynku „pod zadaszeniem” i temperatura powietrza nie przekraczała w niej 35°C.

W tej sytuacji nie mogą być uznane za usprawiedliwione zarzuty naruszenia prawa materialnego.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że zarządzenia resortowe i będące

ich załącznikami resortowe wykazy stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach - jako niemieszczące się w kategorii źródeł powszechnie obowiązującego prawa (art. 87 ust. 1 oraz art. 93 ust. 2 Konstytucji RP) - nie są prawem materialnym w rozumieniu art. 398³ § 1 k.p.c. Mają one charakter jedynie informacyjny, techniczno-porządkujący, uściślający i jako takie mogą mieć znaczenie wyłącznie w sferze dowodowej dla identyfikacji stanowiska pracy jako stanowiska pracy w szczególnych warunkach. O skutkach prawnych wykonywania takiej pracy stanowi natomiast ustawa emerytalna i utrzymane w mocy jej przepisami rozporządzenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2016 r., I UK 356/15, LEX nr 2174067 i powołane w nim wcześniejsze orzeczenia). Z tego względu uchylają spod kontroli kasacyjnej - objęte przez skarżącego podstawą naruszenia prawa materialnego - zarzuty dotyczące naruszenia regulacji zawartych w zarządzeniu nr 55 Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 14 lipca 1983 r. oraz zarządzeniu nr 182 Ministra Rolnictwa z dnia 2 października 1975 r.

Niezasadny jest zarzut naruszenia art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej. Po pierwsze, przepisy te zawierają po kilka jednostek redakcyjnych regulujących różne kwestie, a Sąd Najwyższy nie jest uprawniony i zobowiązany do domyślania się, o które z nich skarżącemu chodzi. Po drugie, powołane przepisy nie rozstrzygają zagadnienia, czy praca skarżącego była pracą kwalifikowaną jako praca w szczególnych warunkach. Tego dotyczą regulacje - również normatywne, gdyż stanowiące część rozporządzenia - zawarte są w wykazach A i B, stanowiących załączniki do rozporządzenia, do których skarżący nie odwołuje się ani w zarzutach kasacyjnych, ani w ich uzasadnieniu. Oznacza to, że zaskarżeniem nie zostało objęte zastosowanie przez Sąd odwoławczy regulacji wynikających z wykazu A, dział XIV - „Prace różne”, poz. 11 i 25 rozporządzenia, określających, jakie prace uprawniają do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Po trzecie, w dziale XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia za prace wykonywane w szczególnych warunkach uznano pod poz. 25 - bieżącą konserwację agregatów i urządzeń oraz prace budowlano-montażowe i budowlano-remontowe na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie, zaś pod poz. 11 - prace w

suszarniach z zastosowaniem podgrzewania, jeżeli temperatura powietrza w tych suszarniach przekracza 35°C. Nic innego nie wynika z wykazu stanowiącego załącznik do zarządzenia nr 55, gdzie w części B, dział XIII - „Prace różne” (a nie w wykazie A, dział XIV, jak błędnie wskazuje skarżący za Sądem drugiej instancji) pod poz. 11 wymieniono stanowiska, na których praca wykonywana w suszarniach z zastosowaniem podgrzewania, jeżeli temperatura powietrza w tych suszarniach przekracza 35°C, a więc w warunkach określonych w wykazie A, dział XIV, poz. 11 rozporządzenia, jest uznawana za pracę w warunkach szczególnych. Z kolei pod poz. 24 działu XIII części B wykazu stanowiącego załącznik do zarządzenia za pracę w warunkach szczególnych uznano prace przy bieżącej konserwacji agregatów i urządzeń na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie - na stanowiskach pracy, na których prace wykonywane są stale i bezpośrednio przy stanowisku pracy w szczególnych warunkach.

Skoro zatem w suszarni, w której w spornym okresie zatrudniony był skarżący, nie występowały warunki umożliwiające zakwalifikowanie wykonywanych tam prac podstawowych jako prac w szczególnych warunkach (temperatura powietrza w tej suszarni nie przekraczała 35°C), to już tylko z tego względu praca skarżącego nie może być uznana za pracę w szczególnych warunkach określoną w wykazie A, dział XIV, poz. 25 rozporządzenia.

Z tych względów skarga kasacyjna podlega oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego oparto o odpowiednio stosowany art. 102 k.p.c.

r.g.